Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 66. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 7-го КВІТНЯ (APRIL) 1956. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 66. VOL. LXIII.

ЗАПОВІДАЮТЬ ШВИДКУ УХВАЛУ ФАРМЕРСЬКОГО ЗАКОНУ В КОНГРЕСІ

ДЕМОКРАТИ СПОДІЮТЬСЯ, ЩО ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИШЕ ФАРМЕРСЬКИЙ ЗАКОН

Вашингтон. — Демократичні члени Спільної Конгресової Конференції передбачають, що Палата Репрезентантів швидко ухвалить фармерський законопроєкт, який узгіднила ця Конференція. Вони також вірять, що Президент підпише цей законопроєкт, хоч і не погоджується на деякі його пункти. Нарія демократів спирається на тому, що през. Айзенгавер заявив, що не буде чекати на досконалий фармерський законопроєкт, коли законопроєкт, ухвалений Конгресом, зможе принести деяку користь фармерам. Спільна Конгресова Конференція має в п'ятницю, 6-го квітня, переглянути всі пункти фармерського законопроєкту і їх ухвалювати. Після того обидві Палати Конгресу мають затвердити той узгіднений законопроєкт, і аж після того перешлють до підпису Президента. Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон давніше заявив, що буде пропонувати Айзенгаверові не підписувати того законопроєкту, та тепер після заяви Президента, зросли надії на те, що Айзенгавер таки підпише цей законопроєкт, хоч і не вдоволений з нього. Досі ще не узгіднено, чи „земельний банк" має бути добровільний, чи примусовий. Більшість членів Спільної Конгресової Конференції є за тим, щоб він був добровільний, це значить, щоб фармери відкладали до цього „банку" тільки акрів, скільки самі схочуть і за ті акри мали б діставати від уряду винагороду. Конференція погодилася також на те, щоб збільшити число акрів під кукурудзу на 8,000,000 акрів. Секретар рільництва Бенсон визначив цього року число акрів під кукурудзу на 43,000,000, але згідно з цим число акрів можна буде збільшити до 56,000,000 акрів, і фармери діставатимуть за них федеральну допомогу. Голова Спільної Конференції демократичний сенатор Аллен Дж. Еллендер заявив, що „законопроєкт має все, чого домагалися президент Айзенгавер і секретар рільництва Бенсон". Але республіканці не погоджуються з тією заявою сен. Еллендера, бо вони є проти тривкої допомоги фармерам і проти двотоворості в цій допомозі, це значить, щоб за сконсумовану в цій країні пшеницю платити фармерам по 100 відсотків паритету. (Паритет це формула, згідно з якою дається фармерам допомогу в такому відношенні, щоб покривалися кошти фармерської продукції). Бенсон у своїй промові в Солт Лейк Ситі і надалі не погоджується з законопроєктом, який для фармерів ухвалить Спільна Конгресова Конференція.

Вудро Вилсон належить до „найбільших" в американському народі

Пристон, Н. Дж. — Емеритований професор історії Принстонського університету д-р Томас Джеферсон Вертенбейкер, промовляючи з нагоди 100-річчя дня народин президента Вудро Вилсона, назвав його одним із „найбільших" в американській нації. Вилсон був великим провідником, а „його глибока мораль і його релігійна віра" тільки скріплювали силу його проводу. На думку проф. Вертенбейкера, Вилсон був противником „опікунства", яке проявилося в демократів під час так званого „нового розподілу", бо він виразно заявив, що „воля не потребує жадних вартових". Треба було аж другої світової війни, щоб американський нарід зрозумів, що його „інтереси глибоко пов'язані з долею інших народів". Об'єднані Нації — це найбільший пам'ятник великого державного мужа — Вудро Вилсона".

Немає виглядів на прийняття Конґресом запропонованого урядом робітничого законодавства

Вашингтон. — Секретар праці в уряді през. Айзенгавера Джеймс П. Мічелл, заявив, що не зважаючи на те, що уряд втратив уже надію на прийняття Конгресом в цьому році запропонованого ним робітничого законодавства, то все ж таки, він хоче звернутися до Конгресової Комісії праці, щоб вона приспішила розгляд й обміркування урядової програми в цій справі. Мічелл заявив, що в сучасній ситуації тільки дві або три точки з усіх 14 точок цієї урядової програми про реформу робітничого законодавства мають шансу перейти в Конгресі. І до того, ці точки меншого значення і до них входить така справа, як поширення мінімальної платні на дальші мільйони робітників чи пропозиція уряду в справі зрівняння заробітної платні чоловіків і жінок. Мічел плянує зосередити тепер головну увагу на те, щоб біжуча сесія Конгресу зайнялася справою соціяльного забезпечення робітників і їхніх пенсій на старість та іншими, зв'язаними з цим проблемами. Дехто з республіканців висловлює думку, що демократична більшість Конгресу не хоче розглядати запропонованої урядом програми про реформу робітничого законодавства тому, щоб не давати республіканцям можливости капіталізувати для себе під час виборів проведені зміни і поліпшення в цій ділянці.

В АМЕРИЦІ

● **19-річний Стенлі Тони** із Гейлйону, Огайо, відповідатиме в суді за те, що минулого року одружився з десятирічною дівчиною Карленою Кей Генс. Прибрані батьки Керлени Кей Генс заявили Торнові, що вона має 17 років, і погодилися на їх одружения, але дівчина не мала права виходити заміж без дозволу суду, бо була під його опікою. Тепер Стенлі Торн з нею розводиться.

● **Уряд потребує для праці** в своїх агенціях 8,700 інженерів і фізиків. Початкова платня цих фахівців становитиме 4,480 дол.

● **Президент Айзенгавер** покликав до життя Федеральну Раду Опіки над Старшими Особами, яка має піклуватися людьми у віці понад 65 років.

● **Геррі Труман** 11-го травня від'їде на два місяці до Европи і вже замовив собі місце на кораблі „Юнайтед Стейтс". В Англії він має дістати почесний докторат Оксфордського університету. Труман був в Европі вже два рази: під час першої світової війни як вояк і під час другої війни як президент ЗДА.

● **Бувший** державний секретар Дін Ачесон заявив на пресовій конференції в Клівленді, Огайо, що він не вірить у можливість близької війни між арабами і Ізраїлем, бо араби ще не навчилися, як користуватися зброєю, яку дістали від Чехословаччини. „З другого боку, — сказав Ачесон, — один мільйон жидів мусить зрозуміти, що вони не зможуть перемогти 70,-000,000 арабів".

● **Президент Айзенгавер** заявив, що не буде присутнім на випробуванні атомової зброї, бо його головна ціль — змагати до миру в світі та до того, щоб людство використовувало атомову енергію для мирних цілей: „Як головний командант збройних сил ЗДА, сказав Президент, я повинен бачити ці речі, але я хочу показати світові, що я дійсно змагаю до миру, а не до війни".

Облитому сірчаним квасом журналістові загрожує втрата зору

Віктор Рісел

Ню Йорк, Н. Й. — Невикритий досі бандит облив сірчаним квасом обличчя відомого в цілій країні журналіста Віктора Рісела, і лікарі заявили, що йому загрожує втрата зору. Журналіст Рісел в своїх статтях гостро виступав проти надуживань і вимушувань в Міжнародній Спілці Інженерів-операторів і ще в четвер в першій годині рано промовляв в радіо проти зловживань в цій організації. Після радіопромови він пішов до ресторану в центрі Мангеттену в товаристві одної журналістки і коли вони вийшли з ресторану коло 3-ої години ранку та хотіли від'їхати автом, до Рісела підступив якийсь чоловік і кинув йому в обличчя сірчаний квас, який попік йому лице та очі. Рісела відвезли до шпиталю, де лікарі стердили, що нападеному загрожує втрата зору. Чи вдасться йому врятувати зір — буде відомо аж через кілька днів. Рісел постійно працював в популярному щоденнику „Дейлі Мірор", а його статті на робітничі теми одночасно передруковувано в 192 інших щоденниках в ЗДА. В своїх статтях Рісел гостро виступав проти надужить на робітничому фронті і сам збирав в цій справі матеріяли, конферуючи з тими робітниками, які дбають про оздоровлення відносин серед робітничих організацій. Батько Рісела Натан був головою місцевої робітничої спілки і також боровся за чистоту відносин в робітничих організаціях та згинув від побиття в 1947 році. Поліція, агенти Федерального Бюра Інвестигацій і суд ведуть енергійне слідство для викриття злочинця, і досі визначено суму 14,000 долярів за те, хто допоможе його викрити. Провідники зорганізованого робітництва гостро осудили цей спосіб боротьби. Голова АФП-КІО Джордж Міні висловив надію, що злочинець буде гостро покараний.

Айзенгавер популярніший від Трумана навіть серед демократів

Принстон, Н. Дж. — Інститут Публічної Опінії Джорджа Гелуппа дослідив публічну опінію в справі популярности Айзенгавера і Трумана в американському народі. Це зроблено після того, як появилася вістка, що демократи готові покликати на кандидата на президента Геррі С. Трумана. З опитуваних представників різних груп американського населення виходить, що бувший президент Труман менше популярний як Айзенгавер навіть серед демократів. 49 відсотків демократів сприятливі Айзенгаверові, а Трумановi тільки — 38. Середньо сприятливі демократи Айзенгаверові—23, а Трумановi — 30; поміркованo сприятливі Айзенгаверові — 4, Трумановi — 5. З того виходить, що Айзенгавер популярний серед 72 відсотків демократів, а Труман тільки серед 68. Між старшим населенням аж 86 відсотків було за Айзенгавера, а за Трумана — 55. Між республіканцями — Айзенгавер має 97 відсотків прихильників, а Труман — тільки 33. Серед незалежних виборців Айзенгавер має прихильників 94 відсотки, а Труман — 55.

Плянують збудувати „соняшну піч"

Вашингтон. — Команда летунства плянує збудувати велику „соняшну піч", в якій можна буде осягнути температуру до 8,000 ступнів Фаренгайта. В „соняшній печі" сконцентровані в одній точці дзеркала ловлять соняшну енергію і затримують її в формі тепла. Летунство хоче послугуватися цією піччю для випробування можливостей деяких матеріялів і складових частин зброї, щоб знати, як вони реагують на гаряч, і, якщо воно можливе, подвоїти теплові наслідки атомової зброї на різні матеріяли. „Соняшна піч" буде збудована на висоті 9,000 стіп в горах Сакраменто коло летунського центру в Аламогордо, Ню Мексико.

Домагається двобільйонового відшкодування за уневажнені Совєтами російські бонди

Вашингтон. — Адер Лестер Джовнес із Алтусу, Оклагома, зголосив свої претенсії в Комісії Закордонних Відшкодувань і домагається 2,025,000,-000 долярів за ті бонди, які большевики уневажнили, коли захопили владу в Росії. Совєти погодилися заплатити американським громадянам 9,000,000 долярів відшкодування за інвестиції, втрачені в Росії перед 16 листопада 1933 року. Цю умову підписано ще в 1933 році, після того, як ЗДА визнали СССР. Досі прийшло до цієї Комісії 4,000 аплікацій на кілька більйонів долярів. А. Л. Джовнес зголосив найбільші претенсії. Для інформації наших читачів зазначуємо, що це не стосується до майна втраченого нашими людьми в Совєтах.

Совєти обвинувачують З'єдинені Держави в підготові нової війни у В'єтнамі

Москва. — Совєтський уряд опублікував в московських часописах ноту передану тиждень тому урядові Великої Британії в справі в'єтнамського перемир'я. В цій ноті Совєти обвинувачують З'єдинені Держави Америки, називаючи їх „добре відомою великодержавою", в підтримуванні прозахідного уряду в Південному В'єднамі. Совєтська нота є відповіддю на британську суґестію в справі безпосередніх розмов між Південним і Північним В'єтнамом для полагоди спірних проблем, зв'язаних з підписанням перемир'я. Совєти пропонують, щоб ці розмови відбулися аж після конференції 12 заінтересованих держав, включно з червоним Китаєм і З'єдиненими Державами Америки, щоб обміркувати спільно, як забезпечити мир в Індокитаю і підготовити відбуття загальних виборів у Північному і Південному В'єднамі, передбачених договором про перемир'я. Як відомо, південно-в'єтнамський уряд вважає відбуття таких виборів неактуальним і передчасним зогляду на недемократичні методи північно-в'єтнамських комуністів в проводженню виборів комуністами.

Конференція роззброєння радить над американським пляном

Лондон. — В четвер 5-го квітня продовжувались наради Підкомісії Об'єднаних Націй для справ роззброєння з участю репрезентантів ЗДА, Англії, Франції, Канади і СССР. У тому восьмому дні теперішньої сесії Підкомісії, а з 77-ій нараді впродовж останніх 30-ти місяців, американський представник, Гарольд Стассен, відповідав на цілу низку конкретних запитів, що їх ставив совєтський репрезентант Громико у зв'язку з найновішим американським проєктом, в якому ЗДА готові приступити до частинного роззброєння наземних збройних сил, а потім також в ділянці ядрової зброї, після того, як буде встановлена міжнародна контроля Об'єднаних Націй. Новий американський плян охоплює 19 пунктів так званої першої фази роззброєння. Відповідаючи на запит Громика, Стассен заявив, що можна б приступити до реалізації перших пунктів тієї першої фази роззброєння за який рік, під умовою, що до того часу встановлено б уже контрольну систему під авспіціями Об'єднаних Націй. Стассен підкреслив, що перші спроби роззброєння мусять бути „умовні й обережні" з уваги на потребу встановити спершу взаємне довір'я та перевірити ступінь діяння контрольної системи.

У 10-годинній битві згинуло 46 жидів і арабів

Єрусалим. — Від останньої середи 4-го до четверга 5-го квітня ц. р., тривала здовж 10-милевого кордону між Ізраїлем і Египтом на пустині Газа артилерійська битва, — яка потягла за собою 42 вбитих єгипетських арабів і 4-х ізраїльських вояків та понад сотню ранених по обох сторонах. У звідомленні, що його єгипетський представник зголосив до Ради Безпеки, говориться про 33 цивільні особи по єгипетській стороні, які згинули від ізраїльського гарматнього і скорострільного вогню. Битву припинено після енергійних заходів Перемирчої Комісії ОН. Переговорами про перемир'я проводив американський полковник Роберт Баярд, заступник голови Перемирчої Комісії канадійського генерала Берниса. Обидві сторони обвинувачують одна одну за спричинення тієї битви. Ізраїль скаржиться, що з єгипетських укріплених позицій на горбах кордону обстріляно жидівські сільські господарства, після чого відповіли ізраїльські артилерійські позиції. Цей новий „інцидент" вибух мабуть під час об'їзду здовж кордону ізраїльської патрулі: її кількакратно обстрілювали єгипетські вояки з своїх прикордонних позицій. Більшість вбитих і ранених — це цивільні особи — твердять єгиптяни. Також на ізраїльсько-сирійському кордоні прийшло до стрілянини, під час якої ранено двох сирійських вояків.

Франція висилає 100,000 війська до Альжиру

Париж. — Французький уряд врешті погодився на домагання головного резидента й міністра Альжиру Лякоста — вислати туди дальших 100,000 війська. 30,000 резервістів покличеться негайно під зброю, а дальших 70,000 впродовж найближчих місяців. Урядові Молле було дуже важко рішитися на такий крок, бо соціялісти, які складаються на цей уряд, раніше все гостро виступали були проти покликування військових резерв для ведення колоніяльних воєн. Франція утримує тепер в північній Африці 330,000 війська. Коли до Альжиру наспіють нові контингенти, то в самому тільки Альжирі буде 300,000 французька армія. Тим часом тамошня партизанська війна продовжується. Поруч із військовими заходами, — Лякост пробує впроваджувати задумані реформи. Від найближчого тижня мають почати урядувати в усіх департаментах Альжиру мішані французько - мусульманські комісії, зложені по рівному числу одних і других, які мають виготовити пляни облегшення доступу мусульман до адміністраційних становищ та зменшення безробіття серед мусульман.

Грецький прем'єр обвинувачує британців у короткозорості

Атени. — Прем'єр Греції Константин Караманліс заявив у грецькому парляменті, що це вперше на протязі багатьох років Греція станула в обличчі важливих зовнішньополітичних децизій, зокрема в справі Кипру. Караманліс ствердив, що справа Кипру є життєвою справою Греції. В загостреннi кипрського конфлікту обвинувачував Караманліс Велику Британію, називаючи політику британського уряду короткозорою і незговірливою. Водночас із цим Караманліс підкреслив повну одностійність у поглядах між грецьким урядом і депортованим кипрським архиєпископом Макарієм в справі самовизначення Кипру.

Франко заявляє про готовість признати суверенність об'єднаного Марокко

Мадрид. — На першому спільному маніфестаційному засіданні представників Еспанії й марокканських арабів, з участю генерала Франка й марокканського султана Мохаммеда бен Юсефа, голова еспанської держави Франко заявив готовість Еспанії признати суверенність об'єднаного Марокко, при чому він пригадав признавання Еспанію теперішнього султана також у тому часі, коли Франція вивезла була Бен Юссефа на Мадагаскар й посадила на султанський престіл Бен Арафу. У відповідь султан запевнив, що Марокко респектуватиме права й інтереси еспанців в Марокко. Він підкреслював, що базою злагоди мусить бути державницька рівність обох країн, Еспанії і Марокко.

Італійські комуністи признають Сталінові місце в історії

Рим. — Під час трьохденної конференції італійської комуністичної партії і дискусії над справою розвінчування Сталіна провід італійських комуністів прийшов до висновку, що ні Сталіна ні когонебудь іншого не можна вважати „святим" чи пак „непомильним", але що не зважаючи на всі свої „помилки", Сталін має і матиме своє місце в історії. Сформовано цей висновок в резолюціях конференції, прийнятих одноголосно після вичерпної доповіді провідника компартії Італії Пальміра Тоз... Справу Сталіна виконуватиме тепер італійські антикомуністи для дискредитації комуністичного руху і комуністичної ідеї, вкриваючи стіни домів і придорожні плоти та мури плякатами, які висміюватимуть розвінчаного комуністичного вождя і відданих йому донедавна провідників комуністичної партії в Італії.

БОЛЕНА ПОКЛИКАНО НА НАРАДИ ДО ВАШИНГТОНУ

ЗВІТУВАТИМЕ ПРО ОСТАННІ ПОДІЇ В СОВЄТСЬКОМУ СОЮЗІ. — ПРИЇДЕ ТАКОЖ АМБАСАДОР ВОДСВОРТ З САВДІ АРАБІЇ

Вашингтон. — Чарлз Болен, амбасадор ЗДА у Москві, який тепер перебуває на короткому відпочинку в Австрії, не повернеться безпосередньо до Москви, тільки приїде до Вашингтону для нарад у зв'язку з останніми змінами совєтської тактики. За офіційною заявою з Державного Департаменту, Ч. Болен перебуде який тиждень до десяти днів у Вашингтоні. Речник Державного Департаменту, пресовий референт Линколн Вайт, признав, що останній з'їзд комуністичної партії в СССР і проголошене там розвінчання Сталіна буде одною з головних тем розмов із Боленом. Державний Департамент — читаємо у зв'язку з цим коментар в американській пресі — цікавиться такими питаннями: Чому совєтські вожаки вирішили заатакувати „культ особи" та назвати при цьому поіменно Сталіна? Як далеко посунеться ця кампанія і які наслідки вона може мати в практиці внутрішніх відносин СССР? Чи виступ Хрущова на згаданому 20-му з'їзді комуністичної партії проти Сталіна це заповідь якихсь нових змін, або один із революційних проявів, чи тільки обдуманий тактичний трюк? Як З'єдинені Держави мають реагувати на ті нові зміни? — Крім цих питань, що будуть предметом розмов терішніх американських чинників з Ч. Боленом, Державний Департамент й інші персорти американського уряду надзвичайно зацікавлені авторитетними інформаціями про дійсну господарську спроможність Совєтського Союзу з уваги на щедрі економічні пропозиції, що їх совєтський уряд звертає під адресою щораз нових країн Близького, Середнього і Далекого Сходу. Американські чинники хотіли б знати, чи Москва взагалі була б спроможна зреалізувати свої обіцянки, якщо вони були б прийняті дотичними країнами — напр., щодо фінансування будови великої греблі на ріці Нілі в Египті, будови сталеварні в Пакистані ,перейняття господарської ролі західніх країн на Середньому Сході і т. д. Якщо совєтський уряд тільки блефус, то й політика З'єдинених Держав була б инша ,ніж вона мусила б бути, коли б СССР дійсно розпоряджав величезними господарськими можливостями у відношенні до менше розвинених країн.

Разом із приїздом Чарлза Болена ,прибуде до Вашингтону також американський амбасадор Джордж Водсворт з Савді Арабії. Його приїзд стоїть у зв'язку з потребою відновити американсько-арабську умову про американську летунську базу в Дарані в Савді Арабії. За пресовими інформаціями, нема сумніву, що ця умова буде продовжена, хоч може з деяко зміненими подробицями. Джордж Водсворт без сумніву дасть авторитетні інформації про ролю, яку грають гроші короля Саида в інтригах на терені близько- і середньосхідніх держав, особливо в Йорданії.

В Совєтах розкрадають і розтягають музейні колекції

У „Правді" з 30 березня ц. р. вміщено статтю доктора історичних наук ,проф. Н. Воронина п. з. „Про охорону пам'яток культури". Починає свою статтю проф. Воронин так: „Національна культура кожного народу формується трудом багатьох поколінь і сягає своїм корінням у далеку історичну минувшину. Численні пам'ятки культури, що збереглися до наших днів, є дорогоцінним національним надбанням народів . . ." Сказано дуже добре і цілком правильно. Але про те, як виглядає на ділі справа охорони пам'яток культури в совєтських музеях, пише проф. Воронин так: „Зовсім незадовільно поставлено цю справу в районних і обласних музеях, яких тільки в РСФСР є понад 300. Недбайливе відношення до музейного зборку місцевих органів, які іноді „здають до музею" особ, що не справилися з роботою в іншому місці, призводить до того, що на чолі музею стають випадкові люди. В ряді музеїв ми зустрічали на постах директорів: грубника, що не справлявся з роботою в колгоспі, бувшого завідувача лазнево-прального комбінату і т. д. Тож не випадкові й факти розкрадання найцінніших колекцій, як це було в Бухарському музеї, коштовні колекції якого розтягнено . . . Лише в місцевих музеях потребують негайної реставрації кілька тисяч мистецьких творів і десятки тисяч предметів прикладного мистецтва . . ."

Катинь був ділом Сталіна

Американський журнал — „Нюсвік" підтвердив в числі з 9 квітня ц. р. висловлений вже давніше у „Свободі" здогад, що комуністи скинуть незабаром на Сталіна всю вину за масову масакру польських офіцерів у Катині. За повідомленням цього журналу з Варшави, польські комуністи називають вже цілком відкрито спричинником цієї масакри Сталіна а не німців, як це вони досі звикли були робити.

В СВІТІ

● **В Німеччині** стверджено офіційно, що німецьке місто Фрайбург збомбардували дня 10 травня 1940 року не альянти, але самі ж таки німецькі летунчики, які збилися з визначеного шляху, ідучи на Діжон у Франції. Під час того бомбардування згинуло 57 осіб, в тому 22 дітей. Вину за це бомбардування з наказу Геринга скинено потому на альянтських летунів й у „відплату" за Фрайбург Гітлер наказав бомбардувати цивільні англійські міста.

● **В Чехословаччині** мали звільнити з в'язниці деяких комуністів, засуджених колись за шпигунство і державну зраду у процесі Рудольфа Сляньского, колишнього секретаря чеської комуністичної партії. Між звільненими називають Артура Лондона і Вавра Гайду, колишніх заступників міністра закордонних справ ЧСР і Евгена Лебеля, кол. заступника міністра закордонної торгівлі. Самого Сляньского і десятьох інших підсудних повішено.

● **У Стокгольмі (Швеція)** почалася надзвичайна сесія, сконзорованої комуністами й Совєтами „Світової Ради Миру". Сесія конференції триватиме 5 днів і бере в ній участь понад 450 делегатів з різних країн, здебільша з СССР, Китаю і сателітських країн. Шведський уряд, хоч і дав дозвіл на відбуття цієї конференції, відсепарував себе від будь-якого зв'язку з цією „радою".

● **Савді Арабія** закуповує від Египту турбомоторові літаки. Першу ескадрилю одержала Савді Арабія вже в березні ц. р. Сам Египет купує, як відомо, тепер літаки від Совєтського Союзу і комуністичної Чехословаччини. Савдіарабських військовиків почали вишколювати востанні американські інструктори на базі Дгагран в південній Савді Арабії.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СОВЄТСЬКІ „ЗМІНИ" В УКРАЇНСЬКІЙ ОЦІНЦІ

Це цілком природнє і зрозуміле, що кожна подія, кожний крок совєтської панівної кліки, що зветься тепер „колективною диктатурою" з Нікітою Хрущовим, як „найрівнішим між рівними", на чолі, приковує загальну увагу світу і викликає повінь усіляких коментарів. Нарід бо в совєтській імперії не має голосу, отже на нього не дуже й зважають на Заході. Натомість кожна ґримаса Хрущова — це вже подія на першу сторінку.

Очевидно, що в таких обставинах не могла не викликати на Заході найбільшого зацікавлення та найширших коментарів така подія, як розправа нинішніх володарів у Кремлі з їхнім, тепер уже неживим, попередником Сталіним, та ряд пустословних фраз на недавньому партійному з'їзді про „зміни" в совєтській системі і політиці. В Москві про це говорять, а на Заході це повторюють і починають у це вірити. Звичайно, не можна поставити загальне твердження, що західні коментарі про останні події в Совєтському Союзі не мають логіки і глузду. В західній пресі подано цілий ряд направду глибоких аналіз того, що дістьcя за залізною заслоною, наведено відносно точні факти і паралелі з минулого та зроблено ряд дуже речових висновків. Це визнав і колишній президент Труман ,коли минулого вівтірка у промові в Клюбі Заморської Преси в Ню Йорку говорив про суперечності між повідомленнями та каментарями в пресі і офіціяльними урядовими заявами, додаючи до цього, що він більше вірить пресі.

У такій ситуації українського читача інтересувало б в першу чергу українське становище та українська оцінка цих останніх „змін" у Совєтському Союзі і українське відношення до тих „змін". Звичайно, найбільш компетентними для такої оцінки були б керівники і публіцисти українського революційного підпілля, але їхні коментарі не так то швидко пробивають залізну заслону. Все ж таки є цілий ряд фактів і зіставлень, які дозволяють зробити деякі цілком логічні висновки і досить правдоподібну оцінку тих совєтських „змін" у світлі українського визвольного руху.

Перше, що вражає своєю логікою, — це факт, що всі або більшість совєтських словесних змін ідуть назустріч тезам і гаслам визвольної боротьби поневолених Москвою народів, у першу чергу українського. Так було з паперовою совєтською державною самостійністю і соборністю України, включно з пропаґандивним прилученням Криму до УССР ,так було з паперовою свободою релігії і т. п. Нові совєтські „зміни", проголошені на останньому партійному з'їзді, включно із копняком для мертвого Сталіна, є наче прямою відповіддю на ті основні постуляти і гасла, що їх видвигала публіцистика українського революційного підпілля, яка далеко не обмежувалась тільки до національного питання, але не менше рішуче і яскраво заторкувала також соціяльні, господарські, виховні та інші проблеми. Студіюючи теперішні совєтські словесні „зміни", можна б прийти до переконання, що їх автори були найпильнішими і найуважливішими читачами української підпільної публіцистики, і на цій підставі приготовили свої „зміни", очевидно з метою не задовольнити революційної вимоги, але пропаґандивно послабити їх.

Це спостереження важливе, зокрема, для Заходу. Бо якщо Москва вважає за конечне блазнувати із своїми „змінами", щоб протидіяти революційно-визвольним рухам поневолених народів, то як виглядає західня байдужість до тих рухів та їх кличів. Антисовєтські революційні рухи найкраще знають слабкі місця совєтської рабовласницької системи та совєтської тюрми народів, і саме в ті слабкі місця вдаряють. Тим часом Захід, замість відповідно підсилювати ці удари, плутається часто в давніх і нових сітях білого і червоного російського імперіялізму, вигадує всілякі непередрішенства, а замість скріплювати зброю в руках визвольних сил за залізною заслоною, часто — на радість Кремлеві — вибиває її з їхніх рук.

З цього можна було б поробити деякі конкретні висновки і для публіцистичної української акції у вільному світі. Фактом бо є, що головна наша праця в поширюванні правди про Україну ведеться переважно в принциповій і національній площині. Це добре, і цю працю треба продовжувати .Але рівночасно її треба доповнювати кожночасно актуальними проблемами української визвольної боротьби в загальносовєтському комплексі. Правда ,матеріялів на ці теми немає занадто багато, але правдою є також те, що й цих матеріялів ,які є, ми навіть приблизно не використовуємо.

ГІН ДО КУЛЬТУРИ

Українська дійсність поза межами України знає одно таке явище, яке є джерелом віри в розсіяних у діяспорі українських людей та в їх велику творчу вартість для української справи і всього людства. Цим явищем є праця українців в ділянці рідної культури, а серед неї особливо — видавнича діяльність, для якої поза рідним краєм є завжди якнайгірші умовини. На европейській еміґрації та в різних країнах заморського поселення постала велика сила різних установ і організацій. В деяких країнах, як от ЗДА, Канада, Арґентина чи Бразилія, нові організації долучились до списку давніше існуючих, в інших країнах, як Англія чи Австралія, щойно хвиля української іміґрації після останньої війни поклала тривкі основи під зорганізоване громадське життя української колонії. Багато з тих установ і організацій впродовж років зникли чи цілком завмерли, залишившись існувати на папері. Але багато з них доказують свою живучість найпереконливішим доказом — друкованим словом. І маємо тут на думці навіть не так часописи, з яких певно не всі залишаться на довшу мету, а книжки, які — появившись на світ — залишаються вже тривкою цінністю.

Коли згадаємо, скільки найкращих і найцінніших творів появилось за останніх десять років з найрізнородніших ділянок коштом, заходами, впертістю і фанатизмом окремих одиниць та послідовним плянуванням різних установ, то мусимо направду дивуватися тому стихійному гонові українців до такого найвимовнішого прояву культури, як книжка. Появились такі монументальні твори, як тритомова Енциклопедія Українознавства (вид. НТШ), яка тепер — зусиллями і коштом Українського Народного Союзу — є в останній стадії підготови для англомовного — відповідно перередаґованого — видання. У Канаді перевидано „Велику історію України" й „Історію українського війська" (вид. І. Тиктор). Вийшла велика історія Церкви — „Українська Церква між Сходом і Заходом" д-ра Г. Лужницького (вид. Провидіння) й „Нарис історії Української Православної Церкви" І. Власовського (вид. УАПЦеркви), НТШ і УВАН видали цілу низку першорядних творів, згадати б: „Собор святої Софії" В. Повстенка, „Життя Тараса Шевченка" П. Зайцева, „Історію української літератури" Д. Чижевського. З військово - історичної літератури появилась книжка генерала Удовиченка „Україна в боротьбі за державність" (вид. Д. Микитюк), за кілька днів має появитись велика книга Ст. Ріпецького „Українське Січове Стрілецтво", підготовляється велика історія Української Галицької Армії, у підготові перевидання „Зимового Походу" О. Доценка. Появились спомини „В огні і бурі революції" Ісаака Мазепи та його тритомові „Підстави нашого відродження", С. Феденка „Іван Мазепа" і багато іншої політичної літератури. Вийшли прегарні альбоми, як „Любіть Україну" (вид. М. Борецького), альманахи, як „Українці у вільному світі" — видання УНСоюзу, „Наш Львів" („Черв. Калина"), дбайливо, з пієтизмом видані пам'ятки давньої літератури, як „Слово о полку Ігоревї" (вид. „Київ") чи „Історія Русів" у перекладі Вяч. Давиденка (вид. ООЧСУ); вийшла ціла низка словників, як ось англійської мови, правописний, чужих слів, перевидається цілими серіями давні твори клясичної, белетристичної чи наукової літератури, як ось велика „Історія України-Руси" М. Грушевського, 12 томів Лесі Українки, 2 томи М. Гоголя (вид. „Книгоспілка"), появляються нові твори письменників, згуртованих у т-ві „Слово", надруковано антології найкращих оповідань, вибір поезій чільних наших поетів, нові їхні збірки, нові повісті й нові драми. Очевидно, це не така повінь книжок ,яка заливає читацький ринок у країні, де живуть мільйони одномовного народу. Але, маючи саме на увазі розпорошення українців, навіть української громади в двох країнах найбільшого її скупчення — в ЗДА і Канаді — треба признати, що кожна нова поява української книжки — це доказ дійсної живучости тих розпорошених одиниць, що їх єднає не тільки мова, але й спільність прив'язання до рідної культури.

Це тим дивніше явище, що українці — і давніше тут замешкалі і новоприбулі — в масі, не дуже цікавляться книжковими новинками і не шукають їх, а щонайменше дозволяють „пхати" їм книжку в руки. Тим більше треба подивляти видавців, які не тільки не знеохочуються поставою української читацької маси ,але вперто продовжують своє діло, випускають щораз нові книжки і турбуються бодай за такий їх збут, щоб могти видати ще одну і ще одну книжку. Треба з признанням ствердити, що на місце давніх відомих ветеранів книжково-видавничого діла, як пок. Ю. Сірий-Тищенко, появляються нові, молоді люди, меткі й проворні, але не менше віддані видавничій справі. І коли переглянемо, з яких то різних лав рекрутуються нині видавці українських книжок поза Україною — окремі особи, кооперативи, давні братські організації, наукові установи, суспільні організації, організації колишніх переслідуваних („Білі Книги" вид. ДОБРУС-у), партійно-політичні й ідеологічні організації, видавці журналів чи просто самі автори з благородної амбіції, щоб побачити твір свого духа друком і залишити по собі тривкий слід — то саме в цій різноманітності видавців видно також масовий, стихійний гін українських людей до культури.

Ясно, що не все, що появляється, має високу вартість. Ясно, що можна критикувати сорокатість книжкових появ і висловлювати думку, що варто б таки покладати ще більший натиск на англомовну літературу, в якій є ще поважні прогалини. Але це не зменшує вартости самого явища: любови до друкованого слова й гону видавати його. І коли взяти в руки 64-сторінкову англомовну книжечку, що її тількищо випустила в світ „Свобода" — Яра Славутича „Муза в неволі" із вступним коротеньким нарисом про переслідування української літератури під Совєтами, з портретами, життєписами та зразками творчости десятьох українських загинувших поетів та з багатою бібліографією, то зринають всі ці рефлексії про добро, а не зло, що діється серед українців. Українці не завжди мають почуття політичного реалізму, не завжди вміють розрізняти великі політичні проблеми від маленьких партикулярних спорів і претенсій. Але вони мають незрівнянні прикмети тугости в найгірших історичних нещастях, багато енерґії та організаційної метушливости і велику активну і творчу пошану до культури.

ХРУЩОВ СКАЗАВ: СТОП!

Перед нами число московської „Правди" з 28 березня ц. р. В ньому вміщено редакційну статтю, яка з офіційного становища витичковує, сказати б, лінію, поза якою Сталіна бити вже не вільно. Згадана стаття має заголовок: „Чому культ особи чужий духові марксизму-ленінізму?" і написана подекуди, як дослівний переказ промови Нікіти Хрущова на 20-му з'їзді компартії в Москві.

Від 20-го з'їзду, на якому розвінчано Сталіна, і до дня 28 березня минуло трохи більше як місяць. За цей час Хрущов і Ко мали змогу приглянутися і докладно розважити реакцію, яку викликав антисталінський похід його учнів серед народів СССР, в сателітних країнах і на Заході. Для уяскравлення реакції, імовірно, дозволили вони також просочитися між люди „секретній доповіді" Хрущова, яку буцімто він виголосив на закритому засіданні перед учасниками з'їзду. До такого провокаційного способу просочування „державних таємниць", які до друку з певних причин не надаються, не раз вдавалося в минулому також НКВД у своїй чорній практиці. Та й направду, невже міг би хтонебудь з аранжерів з'їзду серйозно думати, що хрущовські антисталінські філіппіки, виголошені перед 1,600 делеґатами, не дійдуть до відома широкої публіки?

Реакція на розвінчання Сталіна, правдоподібно, де в чому заскочила „колективний провід" ,але, очевидно, переполоху не викликала, бо, йдучи на таке „мокре діло", він був до всього підготовлений. Процес перетравлювання піднесеної комуністам пігулки відбувається серед компартій Заходу ,як видно з світової преси, неоднаково, і не виключені навіть розколи в тій чи іншій компартії. Також не однаково мав би він відбуватися серед різних прошарків комуністичної партії СССР. При цьому, звичайно, комуністична ідейність в рахубу не йде, бо вже Сталін своєю терористичною довголітньою практикою подбав про те, щоб очистити комуністів від усякої ідейности. Матеріяльно забезпечена і наділена владою комуністична верхівка, напевно, вже задовольнилася офіційним висвітленням Кремлю, і тепер тільки вичікує, щоб своєчасно вхопити „новий дух" і виструнчитись перед Хрущовим у звичному комуно - лакейському „чого ізволітє". Заворушення в умах можливе хіба серед т. зв. низових комуністів та комсомолу, бо молодості, навіть в умовинах совєтського режиму, властиве шукання правди.

У Кремлі напевно здають собі справу з того, що в країні, де основою режиму є диктатура, бавитися в демократію — річ небезпечна. Післясталінський „ліберальний курс" дещо захмарився вже масовими страйками та повстаннями політичних в'язнів у концтаборах, харчовими заколотами в деяких районах України (Сумщина та ін.), студентськими демонстраціями в Тбілісі і, напевно, пожвавленням підпільної антисовєтської діяльности „буржуазних націоналістів", бо інакше не кидалися б на них з такою люттю нові диктатори. Тож згадана вище стаття в „Правді" не є несподіванкою. Вона є цілком логічним продовженням хрущовської тактики в світлі останніх внутрішніх і зовнішніх подій. Дальше нищення сталінського культу чимраз більше обертається від Сталіна проти тих, хто його нищить. І ось прийшов момент, коли Хрущов рішив сказати: стоп!

Стаття „Чому культ особи чужий духові марксизму-ленінізму" — цілком присвячена Сталінові. Вона поділена на дві майже рівні частини: заслуги Сталіна і гріхи його проти соціялізму і партії.

Про гріхи пишеться зовсім не так гостро, як буцімто говорив Хрущов на закритому засіданні в Кремлі. „Про Й. В. Сталіна, — читаємо в цій статті, — культивували у нас багато років неправильні уявлення, — як про людину, наділену надприродними прикметами, його перетворювали за малим не в чудотворця, схилялися перед ним..." Сталін, мовляв, не відзначався особистою скромністю і з часом культ його особи набирав чимраз потворніших форм, приносячи поважну шкоду справі. „Не можна сказати, — читаємо далі в цій статті, — що в творах Й. В. Сталіна немає висловлювань, що осуджували б неоправдане звеличування особи та пониження ролі мас, але на практиці Сталін сам себе звеличував і всіляко заохочував інших себе звеличувати". Далі осуджується його гостріше: „Ігнорування Сталіним норм партійного життя і принципу колективности партійного проводу приводило до перекручування партійної демократії, до порушень революційної законности, до необґрунтованих репресій... Тільки внаслідок культу особи могли дістатися на керівні пости в партії і державі такий грубий аґент імперіялізму, як Берія ,та його спільники... Культ особи породив голе адміністрування, нехтував ініціятиву низових партійців, через що допущено великі помилки в керівництві сільським господарством і т. д.

Стаття рясно пересипана цитатами з Маркса, Енґельса й Леніна, в яких осуджують вони честолюбство, самозакоханість і гоноровитість.

„Жовтневу революцію, — читаємо в цій статті, — зробила робітнича кляса в союзі з найбіднішим селянством під проводом комуністичної партії. Її зробила більшість народу, і тому вона є народною революцією. Такими ж народними революціями (пересторога в сторону Мао Тсе Тунґа і сателітних „вождеят!") є китайська революція і революційні соціялістичні перетворення в країнах народних демократій".

Гріхи Сталіна, згідно з інтерпретацією його наслідників, належать головним чином до останнього періоду його життя, — вони „зродилися на тлі величезних успіхів совєтського народу і партії".

Ані слова немає в статті про чистки і розправи Сталіна над „героями Жовтня", про розстріл Тухачевського і з ним 500 високих військових старшин, про неуспіхи в останній війні ,викликані „нездарним стратегом Сталіним", про спричинені ним невдачі у зовнішній і внутрішній політиці ,в економіці, промислі та ін.

„Безперечно, — читаємо в статті, — що Й. В. Сталін має великі заслуги перед нашою партією, робітничою клясою і міжнародним робітничим рухом. Загальновідома його роля у підготові й переведенні соціялістичної революції, в громадянській війні, в боротьбі за побудову соціялізму... Він активно боровся за ленінізм, був одним із найсильніших марксистів, його праця, його логіка, його воля мали великий вплив на роботу партії..."

Тож виходить як — безневинно скривдили людину?

Ні, просто „виправили генеральну лінію". Дали спочатку можливість „масам" побавитися із поваленим божищем, вилити ненависть до нього, як до втілення осоружного режиму і спричинника народних нещасть, а тепер — стоп! Хрущов забороняє добивати Сталіна до кінця, бо це означало б дозволити бити себе самого і весь новий провід, означало б дати поневоленим народам розхитувати підвалини створеного Сталіним режиму, що його нові диктатори за всяку ціну хочуть затримати, лише трохи підмалювавши облудною фарбою „лібералізму".

Отож, хрущовщина стабілізується.

В. С-ко

НАРОДЖЕННЯ НОВОЇ НАЦІЇ

Політика Великобританії щодо переведення територій Комонвелту на спосіб самоврядування може спричинитись до народження нової нації в Караїбському морі.

Делеґати тринадцятьох британських колоній в Караїбському морі, що збираються в Лондоні, обмірковують останні деталі, як саме і коли новий Караїбський Федеральний уряд почне працювати й об'єднає території, що з них деякі лежать на відстані з 1,000 миль одна від одної. Цей проєкт вже майже ціле сторіччя час від часу стає знову на порядку денному.

Американці можуть побачити паралелю поміж тринадцятьма британськими караїбськими колоніями та тринадцятьма британськими колоніями, які 1776 року утворили З'єдинені Держави Америки. Але у відміну від тих обставин, завдяки яким постала Американська Декларація Незалежности, ініціятива федерального пляну для караїбських колоній належить переважно Великобританії. На цю федерацію Великобританія дивиться, як на логічний крок у переведенні колоній на самоврядування, — головну ціль всіх територій Комонвелту.

Караїбська Федерація дасть змогу трьом мільйонам остров'ян мати голос на світових асамблеях і спричиниться до зросту Вест-Індії, як єдиної нації, всі громадяни якої, незалежно від кольору шкіри або расового походження, можуть самі керувати своїми справами.

Продукція цих колоній дуже різноманітна: цукор, какао, мускатний горіх, бавовна, мінерали, худоба, тютюн, будівельний матеріял, нафта, цемент та кокосові горіхи.

Кожна окрема територія має не досить розвинену економіку, щоб існувати незалежно, без постійної допомоги Британії. Але зведені докупи, під одним федеральним урядом, території можуть створити економічно сильну і політично потужну одиницю.

На кількох конференціях, що відбувалися, починаючи від вересня 1947 р., зроблено вже дуже багато для створення такої федерації, і принципи федерації були прийняті більшістю населення островів Караїбського моря.

Британська Ґвіяна, Британський Гондурас та Вірджінські острови з економічних міркувань вирішили тим часом не входити до федерації, хоч Британська Ґвіяна прийняла принципи співучасти у митній юнії. Кожна з цих територій має право вступити до федерації пізніше, коли захоче.

Запропонована для нової нації конституція визначить права та обов'язки федерального уряду і леґіслятур окремих територій. Федеральна леґіслятура має бути двопалатна, тобто має складатись з верхньої палати, сенату з 19 членів, призначуваних генеральним губернатором, та нижньої палати, палати представників, що складатиметься з 45 обраних членів. Виконавча влада має складатись з генерального губернатора та Державної Ради з 14 членів на чолі з прем'єр-міністром.

Ще не вирішено, де має бути столиця нової нації, хоч більшість схиляється на користь Ґренади, острова недалеко від Трінідаду.

Остаточне розв'язання справи залежить від самих представників Вест-Індії, що зібрались в Лондоні. Якщо все піде добре і однозгідно, то конечної мети — створення уряду нової нації — можна сподіватись до кінця цього року.

(Загальна Рада)

ВЕЧІР

Чи згадуєш, дівчинонько моя,
Як згадую без тебе я
Той вечір тихий над водою,
Як сумували ми з тобою,
Що Бог нам доленьки не дав?..
В садочку соловей співав,
За гай спускалось сонце ясне,
Плескалась рибка на воді...
„От скоро й Божий день погасне"
Сказала ти тоді
І загадалась, зажурилась,
Головкою на рученьку схилилась, —
І на рукавця із очей
Сльоза тихенько покотилась...
Бажав я бачить світ, людей, —
Та й бачив світ, з людьми спізнався;
А все туди не раз душею рвався,
Де соловей в садку співав
В той вечір тихий над водою,
Де сумували ми з тобою,
Що Бог нам доленьки не дав...
Неначе там я щастя поховав!

ЛЕОНІД ГЛІБОВ

Теодор Онуфрик

ПРОБЛЕМИ НАШИХ ЦЕРКОВНИХ ХОРІВ

(2)

Хори і їх труднощі

Користаючи з нагоди, що з таким успіхом зарепрезентовано українське ім'я шляхом відслуження нашої Хвали Божої в американських церквах, — треба признати, що до цього успіху багато спричинився хоральний спів. Якби не було гарного хорального співу, то, напевно, такого імпозантного успіху не було б.

Тож, як той, що багато разів служив з хором до Служб Божих в американських церквах і катедрах, з таким самим, або ще й кращим успіхом, — дозволю собі сказати слово про наше, підупавше, хорове мистецтво взагалі, як дуже важливий і в багатьох випадках необхідний чинник в українському житті в Америці й по всій земній кулі, де тільки українське серце б'ється.

Ми вже не раз і не два, тут і там, у живому слові й на сторінки преси з цим питанням виходили, але поговорили, посумували — і на розмові кінчалось. А наше хорове мистецтво, замість підноситись на вищий щабель під оглядом мистецького рівня й організованости, ще далі котилося вниз, і докотилось до того, що наші хори сьогодні далеко не такі стали, якими вони повинні бути. Що наші хори є такі, ми не стараємось, не завдаємо собі труду, щоб пошукати певної причини цього лиха, запобігти йому й спрямувати до кращого; ми звикли нарікати й тільки нарікати, а в першій мірі — на диригентів.

Закиди, які ми робимо цим людям, що, мовляв, через них наші хори занепали, — не завжди оправдані. Були і є громади, в яких працювали й працюють добрі диригенти, з вищими кваліфікаціями, з консерваторією, працьовиті й дбайливі, але й вони не можуть багато зробити. Бо що ж може зробити мистець-диригент, хоч би й з найкращими кваліфікаціями, якщо ми не дамо йому відповідного хорового матеріялу? Доброму й пильному диригентові, щоб він міг створити добрий хор, треба хоч п'ять-десять добрих, стійких дисциплінованих, слухняних і хоч частинно знаючих рідну мову активних співаків. Також йому ще треба відповідного приміщення на організаційні сходини й на проби.

Говорячи про церковні хори, знаємо, як то трудно когось до хору завербувати. Кращі, вже виспівані співаки не хочуть до церковних хорів належати, тому приходиться набирати молодеьких, щойно початкуючих ,а з ними праця нелегка; а як тільки почнуть вони трошки співати, наступає час вінчання, а звінчавшись, з тим же днем кінчається їхній спів; і так без кінця приходять нові рекрути. Чи можливо, щоб який диригент в таких обставинах міг створити добрий хор?

Роля критики

Що наші хори невистачальні, недостатні, на це є й інші певні причини. Кажемо, що критика конечно потрібна, бо без неї не було б поступу. Так, це правдиве твердження, але критика повинна бути критикою науковою, будуючою, щоб виправляла недомагання працівників хорового мистецтва, але не такою, щоб приносила занепад та руїну хору. Також критику над співом повинні переводити виключно фахівці-вокалісти, експерти співацької штуки. Некомпетентні й неуповноважені до цього надто делікатного діла не повинні братись.

Славні оперові співаки, що студіювали в Італії, у своїх підручниках подають різні поради співакам і диригентам відносно доброго співу, — радять про спів говорити (критикувати) тільки таким, що, крім теорії музики, також добре простудіювали і теорію співу-вокалістику. Вони, обізнані з анатомією голосових знарядів, знають, як їх уживати, знають, як про всі недомагання у співаків говорити і як їх лікувати. Тому тільки їхня критика принесе хоровому мистецтву бажану користь. Їхня критика буде корисна ще й тому, що вони будуть уважливіші й вирозуміліші на всі недомагання хористів та їхніх організацій. Такі фахівці свідомі того, що недомагання завжди були, є і будуть, тільки в одному хорі — більші, у другому — менші, а ще в іншому мало помітні, але перфектности між людьми немає. Вони звернуть увагу ще й на те, чи цей або той хор, хоч частинно, має вже заавансованих у співі людей, а також замітять, чи даний хор зложений із співаків, які студіювали голосовий вишкіл (вокалістику), чи він є професійним хором, що співає за гроші; в міру цих спостережень, вони подадуть свій осуд. В осуді вони будуть обережні, щоб не принести шкоди особисто, й не внести роздору в хорову організацію, щоб не послабити або й не розбити його. Та щоб критик був таким, як сказано, а його критика була дійсно повчальною і корисною, поза своєю фаховістю і знанням, він ще мусить мати в своєму серці любов до людини, до свого ближнього й до всього, що українське. Якщо в нього немає цих шляхетних прикмет, а є заздрість, лукавство, політика й насолода від того, що завдасть людям, своїм братам, душевного чи фізичного болю, — то нехай він із своїм знанням, як критик, на поле хорової ділянки не виходить.

Десятки років не бачили ми фахової, речево-будуючої й об'єктивно - джентельменської критики, за виїмком кількох, що вийшли з-під пера дійсних музик - знавців співацького діла. За це зустрічали ми не раз критику необ'єктивну і глумливу. А це дуже від'ємно впливало і спричинялось до занепаду хорового мистецтва. Така бо критика вбивала духа і відбирала запал до дальшої праці як у молоді, так і в диригентів та хорових організацій. Цим ми розбивали й розганяли нашу молодь, тим більше ,що здебільша співала й виступала вона задармо, а інколи навіть і без „дякую".

Правдою є, що було в нас кілька інтеліґентів - рецензентів, які шанували працю людей. Вони й самі були дуже працьовиті на народній ниві і важко заробляли на своє скромне прожиття. Ці народні діячі писали про хори прихильно - вдячні рецензії, але за критику не брались. Та їх, як сказано було лише два чи три, а інші, яких було чимало, брались за критику, хоч не повинні були цього робити, бо вони не були музиками-диригентами, і сумнівно, чи будь-коли самі співали бодай в якомусь доброму хорі. Коли б вони попрацювали бодай десять років у хорі, то це не дозволило б їм писати неприхильно про даний хор.

ГОЛОС МОСКВИ НА ФОРУМІ АМЕРИКАНСЬКОЇ МОЛОДІ

Щорічні Форуми високошкільної молоді організовує одна з найбільших американських газет „Ню Йорк Геральд Трібюн" від 1946 року. В цих Форумах бере участь 2000-3000 делегатів з різних високих шкіл Америки та по 2-3 делегати майже з усіх країн світу. Відбуваються вони в найбільш репрезентативних залях Ню Йорку. Два з останніх Форуми, в яких взяли участь представники вільної української молоді, відбулися: 8-й Форум в 1954 р. — в залі Генеральної Асамблеї ОН, а 10-й, 24 березня 1956 р. — в готелі „Валдорф-Асторія".

Головною темою цьогорічного Форуму було гасло: „Світ, якого ми бажаємо". Програма його була така: 1. Оджін Рід, видавець і головний редактор газети „Ню Йорк Геральд Трібюн" — відкриття; 2. Файлс Шабіко — студент (Бронкс — Ню Йорк) — привітання закордонних гостей; 3. Гелен Вейлер — директор Форуму — представлення закордонних гостей учасникам Форуму; 4. дискусія на тему: „Джерела наших упереджень"; учасники дискусії — делеґати Англії, Японії, Мехіко, Лібанону, Німеччини, Цейльону; 5. Людмила Дубровіна — заступник міністра освіти РСФСР; доповідь: „Система освіти і виховання в Совєтському Союзі"; 6. концерт і танці, з участю делеґатів Кореї, Японії, Тайланду і Туреччини; 7. дискусія на тему „Світ, якого ми хочемо, і світ, який ми маємо сьогодні"; 8. Меріон Фолсон — міністер освіти ЗДА; доповідь: „Свобода — основа американської системи виховання".

Про перебіг Форуму можна було б оповідати дуже багато. Це — одна з найцікавіших імпрез, на якій юнаки і дівчата різних расових походжень, рилігії і звичаїв стають на трибуні перед мікрофоном і перед великою авдиторією вільно висловлюють свої думки і погляди, говорять те, в що вірять і що думають, без будь-якого страху, часто піддаючи гострій критиці уряди своїх країн та уряд З'єдинених Держав Америки, в яких вони перебувають як гості.

Закордонні гості приїхали до Америки за кілька тижнів перед Форумом. Вони мали нагоду ближче познайомитись з життям американців, побачити Америку власними очима, а не очима авторів читаних ними книжок, часто прокомуністичних. Треба зазначити, що майже всі закордонні гості плинно говорять по-англійськи, бо одною з умов ,щоб попасти на Форум, є знання англійської мови.

Але, як часто буває, найкращі речі псує якась деталь, або, як каже українська приказка „ложка дьоґтю". Отакою „ложкою дьоґтю" на 10-му Форумі був виступ совєтського делеґата Людмили Дубровіної. Дивно, що знайшовся хтось, що подбав про те, щоб з американської трибуни, перед численною молоддю, розводили совєтську пропаґанду, якою московська диктатура щодня і щогодини заливає світ. Певно, молоді делеґати Індії, Бірми, Японії і африканських країн, де комунізм у найбільшому наступі, які їхали в Америку, щоб почути рішучий голос протикомуністичних сил, могутнього антикомуністичного фронту, вислухавши цю совєтську пропаґандистку і її облудні заклики до співіснування, верталися додому розчаровані.

Хто є мадам Дубровіна?

Офіційно Людмила Дубровіна з 1949 р. займає пост заступника міністра освіти РСФСР — т. зв. Російської Федерації, що охоплює близько половини всього населення СССР і 75% його території. Народжена вона 1901 року в Тбілісі, на батьківщині Сталіна і Берії. Одружена і має сина 26 років, що закінчує Московський університет і вивчає англійську мову. Довший час мадам Дубровіна була директором Московського дитячого видавництва. Під час війни служила в армії у ранзі майора, виконуючи функції політичного аґітатора у фронтових частинах, спочатку на Ленінградському, а потім на Сталінградському фронті. Це — перші її відвідини в ЗДА з місією „формувати та поширювати дружбу між совєтським (?) та американським народами і, зокрема, між молоддю (!) цих країн", хоч вона багато подорожувала в країнах Східньої Европи та побувала в Англії і Швайцарії. На запитання журналістів, чи вона належить до комуністичної партії, Дубровіна відповіла з усмішкою: „Судіть про це самі".

Що сказала Дубровіна?

Появу на трибуні совєтського делеґата присутні зустріли довгими і гучними оплесками, що тривали кілька хвилин. Молодь, що бере участь в різних американських форумах, надзвичайно привітна, і тут не було винятку для совєтської делеґатки, яку аранжери Форуму постарались представити надзвичайно тепло.

Дубровіна почала по-російськи: „Дорогі молоді учасники Форуму! Дорогі Друзі! Я дуже рада, що маю щастя передати всім вам привіт і найкращі побажання від молоді і студентів моєї великої совєтської родини". Її слова перекладала на англійську мову панна Ніна Рубінштейн, дочка старих емігрантів — російських жидів, що працює в ОН. Дальший текст промови був відчитаний по-англійськи. Зміст тієї доповіді — це тріскотлива і наскрізь брехлива совєтська пропаґанда про мільйони радісних (обов'язково!) дітей і старшої молоді, що заповнюють початкові, середні й високі школи, про „найвищу в світі демократію", на якій побудована совєтська система освіти й виховання, про доступність освіти для всіх — незалежно від релігії, національности і... маєткового стану. Не забула, звичайно, Дубровіна і вчителів, що „носять почесне звання інженерів людських душ" і забезпечені збоку совєтської влади усіма матеріяльними благами, про які лише може мріяти вчитель у „капіталістичному світі"...

Вкінці доповіді Дубровіна підійшла до мікрофону і заявила по-російськи:

„Я запрошую вас, молоді друзі — студенти, друзі вчителі: приїжджайте до нас і подивіться, як ми живемо. Ми *приймемо вас як дорогих* гостей."

Виступом Людмили Дубровіної на 10-му Форумі американської високошкільної молоді зроблено ще один успішний крок в наступі комунізму на молодь. Москва знала, кого посилати на цей Форум, знала, що і як сказати перед американською молоддю.

Немає сумніву, що доповідь Дубровіної приготовили совєтські експерти і знавці американського світу. Вона була пересипана цитатами з творів американських письменників, а закінчена словами Джорджа Вашинґтона, якого доповідачка назвала „першим великим президентом ЗДА".

Отже, на цей раз комуністична пропаґанда лунала з американської трибуни, прикрашена американськими патріотичними фразами. Слухало її 3000 учасників Форуму та принагідних гостей „Валдорф Асторії, а передавали її через телевізію і дві нюйоркські радіовисильні.

У відповідь на виступ Дубровіної вільна українська молодь вислала телеграму протесту на ім'я президії Форуму та газети „Ню Йорк Геральд Трибюн". Знаємо, що були вислані телеграми протесту й від цілого ряду громадян. На жаль, „Ню Йорк Геральд Трибюн" від 25 березня, видрукувавши промову Дубровіної з її фотознімкою, і словом не згадала про телеграми протесту.

Мимоволі приходить на думку запитання: чому для об'єктивного насвітлення стану освіти і виховання в СССР організатори Форуму не запросили, хоч би для інтерв'ю, когось із тих, що сьогодні перебувають у вільному світі як політичні втікачі?

А ще хотілося б запитати: що роблять вісім організацій української молоді, які ми маємо в Ню Йорку, коли перед їх очима посланці з Москви роблять свою розкладову роботу?

Вол. Дубняк

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою і радіом)

ВОЛИНСЬКЕ ВУГІЛЛЯ

На межі Волинської і Львівської областей, вздовж Західнього Буга — як подає „Правда" з 23 березня, — розбудовується новий район кам'яновугільної промисловости. У Володимиро - Волинському Іваничівському, Сокальському, Забузькому та Великомостівському районах побудовано вугільні шахти, проведено лінії високовольтових електропередач і створено сітку під'їзних залізничих колій. Шахтобудівники пройшли вже десятки кілометрів вертикальних шахтових стовбурів, а загальна довжина поземних виробіток становить 20 кілометрів. За 20 кілометрів від Володимира Волинського, там, де стояли хутірські садиби села Низкиничі, будують шахтарське селище Нововолинськ. У шостій п'ятирічці шахти „Західнього Донбасу" мусять дати Москві мільйони тонн українського вугілля.

УСІ ПРОЄКТИ НОВИХ БУДІВЕЛЬ У КИЄВІ ПЕРЕРОБЛЕНО

Після гострої нагінки збоку Центрального Комітету КПСС на архітектів за „надмірності в проєктуванні і будівництві", Київське міське управління в справах будівництва і архітектури переглянуло і переробило проєкти і кошториси майже 400 будівельних об'єктів. Як подає „Правда" з 22 березня, на київських будовах зліквідовано „надмірності" в різьбі по дереву, в ліпленні, в обличкуванні, в керамічних прикрасах. Кореспондент цієї газети тішиться, що при будові одної лише адміністраційної будівлі — міської Ради буде заощаджено 3,500,000 рублів. Загальна економія на будівлях, проєкти яких перероблено, становить понад 73,-000,000 рублів.

З Відчитової Залі

З польсько - української проблематики

Комплекс проблем польсько-українських взаємин був темою доповідей Романа Голіята (Степановича), виголошених в ООЧСУ, Об'єднанні Прихильників Визвольних Змагань і Літературно-Мистецькому Клюбі. Своїми джерелами й напрямними ця проблема належить до засягу зацікавлення ґльобальної політики СССР і через те вона важлива для всього світу.

Червоною ниткою в усіх тих трьох доповідях пробігав погляд, що вимирає старіша ґенерація, і польська й українська, одинаково на терені рідних країн, як на еміґрації, а вирішування всіх справ опинилось в руках молодої (до 50 р.) і підростаючої ґенерації. По польському боці молода ґенерація не руководиться катеґоріями думання і чуття, черпаними з творів Сєнкевича й йому подібних ненависників українства, отже й відпала причина до такої ж реакції з боку українського. Зате на скитальщині є навпаки. Тут переважають здебільшого катеґорії Сєнкевича так в давній, як і новішій польській еміґрації, що їх ідеалами залишились мрії про відновлення польської імперії з 18 століття, а щонайменше провідної ролі в новоствореній федерації від Балтійського до Чорного морей, в обох випадках коштом народу і земель України. Виняток, яку становить група, що її органом є місячник „Культура", уплянює це більше це правило, хоч це журнал на вищому рівні, не тільки як інші польські, але і відповідні українські періодики.

Логічний висновок із таких засновків звучав би: нема для скитальчого українства ніякого змислу вступати в розмови про порозуміння зі старшою польською еміґрацією, бо ця остання втратила крайовий ґрунт під своїми ногами в теперішності та майбутності. Зате доцільно було б нав'язати контакт із членами згаданої виняткової групи та плекати його в доброзичливому тоні взаємної толерантної вирозумілости. Особливо під аспектом смертельної загрози збоку спільного московського ворога, в інтересах якого мусить лежати всякий спір і всяка ворожнеча чи гризня поміж українцями і поляками. Це тим більше що відношення цієї Паризької групи до українства відповідає менш-більш підходові молодої ґенерації в самій Польщі. Той підхід віддзеркалений у книжці, виданій у Варшаві в р. 1954 на тему і під заголовком „В 300 рочніцє з'єдночення Украіни з Росйон под штандартем братнєй пшиязні", про яку преґент згадував у своїй останній доповіді в Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку.

У тому Збірнику Варшавської Академії Наук немає більше таких тенденційно-політичних термінів як напр. Малопольска, але визнана Західня Україна. Там насильна колонізація і польонізація „східніх кресів" не знаходить похвали, як патріотично-національне геройство, але натавровується їх як злочинну кривду супроти автохтонного українського населення. Ствердивши, що „справді вільним може бути тільки той народ, який не поневолює інших народів", „народна Польща урочисто визнала і сердечно привітала з'єдинення українського і білоруського народів у рямках їх радянських республік". „Дорога до вільної Польщі веде через вільну Україну" і т. д. і т. д.

Коротко: перевірка історичної правди показала, що за теперішню політичну недолю Польщі і поляків винувата та сама шляхта і маґнатерія, що її прославляв Сєнкевіч. Це ж бо вона пхнула українське козацтво і населення, очолені Богданом Хмельницьким, що хотів жити в згоді з поляками на базі рівноправности, в руки москалів, що й зумовило той розріст сили Москви, жертвою якої впала Україна і Польща. Направити цю похибку може тільки новий союз обох тих народів, а не зберігання спірних пропастей, що їх треба б було засипати новими масами трупів у висліді продовжуваної боротьби.

Доповідь Р. Голіята насувала багато рефлексій. Всі індивідуальні немосковські націоналізми в доброму змислі того слова є предметом жорстокого переслідування в СССР як „буржуазні", і заміняються спільним „совєтським" замість раннього „російського". Одинокий московсько-російський націоналізм у доброму і злому змислі того слова утотожнений зі совєтським і може безкарно розвиватися в своєму традиційному месіяністичному напрямі. Така московська акція мусить викликувати відповідну реакцію з немосковського боку взагалі, а з українського і польського зокрема і давати поштовх до союзу поляків з українцями в спільній обороні власної національної індивідуальности.

Насувається тільки питання, хто на скитальщині управнений до таких контактів. Святкування роковин Міцкевича в рямках УВАН без попередньої запоруки збоку рівнорядної наукової польської установи щодо святкування роковин Шевченка викликало оправдані сумніви серед американського українства. Виміна доповідачами була б добрим контактом, але такою виміною мусіли б цікавитись обидві сторони.

Василь Кохаревич-Косаренко

● **Департамент рільництва** остерігає фармерів у стейтах Мейн, Айдаго та ін., що ціни на пізню картоплю обнизяться, якщо вони не зменшать посівної площі під цією культурою на п'ять відсотків.

● **Представники** західніх держав плянують відкинути прохання родини колишнього гітлерівського адмірала Карла Деніца, засудженого на 10 років в'язниці, в справі передреченцевого звільнення з тюрми.

● **Поліція** заарештувала Адольфа Вайнстока і Нормана Голдстайна, які перепачкували з комуністичного Китаю до Ню Йорку 660,000 фунтів свинячої щетини, спричинивши цим великі витрати Митному Урядові. Голдстайн вже був суджений за грабунки.

З наших буднів

ПРО ФРЕНДЗЛІ І ДЕРЖАЛНО

Не раз, буває, зідхну собі з глибини свого патріотичного серця: „Господи Боже, чому то нам, українцям, так важко все приходить, ніби з каменя."

Пригадуєте собі, наприклад, скільки було клопоту в таборовій ері історії України з розміщенням кольорів в нашому національному стягу? Ніби, котре має бути зверху, а котре внизу. Скільки з цього приводу було квасів, амбарасів та всяких, як тоді казалося, безвідповідальних вибриків!

Врешті, по роках палких дискусій, на славу політичної еміґрації, узгіднили справу з кольорами і на деякий час на цьому відтинку запанувало перемир'я.

Аж тут, наґзугзь води, вискочила проблема з френдзлями! Мій добрий знайомий з табору „Кепрершуле" в Грацу, п. сотник Марусенко, слушно звернув увагу українським організаціям в листі до Редакції „Свободи", що державний прапор, якої б він не був держави, навіть української, не сміє бути обшиваний френдзлями, китицями і тим подібними прикрасами.

З френдзлями, пише п. сотник, можуть бути лише ті, прапори, які стоять в церкві, чи у похоронному заведенні.

Його підтримав, теж у „Свободі", пан Геральдик, що підійшов до справи з геральдичного боку, відділивши прапори від коругов, яким дозволяється бути обшитими „френдзлями, чи бахромою з китицями, або облямовується їх листвою, галуном, позументами і т. п." Коротко: коругви можуть мати френдзлі, прапори — не сміють.

Хочеться вірити, що френдзлі не викличуть в нашому еміґраційному житті такого замішання, як викликали кольори, і що з цього приводу українці не поділяться на партії „френдзлівців" і „протифрендзлівців". Я, особисто, переконаний, що існують трохи важливіші справи, як френдзлі. Наприклад — довжина держална, чи деревища в нашому державному прапорі...

Не є це така проста річ, як декому здавалося б. Як відомо, в будинку Об'єднаних Націй, чи на Ракефелер Плаза, чи деінде, прапори всіх націй - членів ОН мають держална однакової довготи. Чи це буде така світова потуга, як Америка, чи такий колібер, як Гватемаля, деревище не сміє бути довше, чи коротше навіть на пів-цаля!

Ми, політична еміґрація, слушно не вважаємо українським державним прапором полотнища з серпом та молотом і з написом „УРСР". Наші люди не респектують не тільки самого полотнища, але й держална, на якому воно висить, і, звичайно, на всі міжнародні паради таскають наш, національний стяг, дуже часто з френдзлями та китицями і на солідному деревищі, яке виростає понад прапори всіх націй на світі.

Правда, деколи штука вдається, деколи — ні... Вже два рази я сам був свідком, як відкриття Міжнародної Жіночої Виставки в Ню Йорку треба було відложити на пів години тому, що українці шукали пилки, щоб скоротити трохи держално в своєму прапорі...

Чув я, навіть, одного разу, як якийсь американець докоряв представникові української групи:

— Чому ви, казав, такі імперіялісти? Не досить того, що на кожній параді стоять два ваші прапори, то вам ще забагається, щоб один з них був вищий від всіх інших!

Гадаю, що справу з держалном треба буде унормувати, зараз після френдзлів. Бігме, не варто, щоб нам пришивали клеймо імперіялістів за пів інча патика. Нам, що споконвіку були, є і залишимось демократами. Гм-гм!.. **Ікер.**

КУПУЙТЕ В ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ"

КОМУНІСТИЧНИЙ РЕДАКТОР ВИЧІКУЄ ПОДАТКОВИХ АГЕНТІВ

Вільям Аллен, редактор представництва комуністичного часопису „Дейлі Воркер" у Дітройті, чекає на податкових агентів, які замкнули бюра цього часопису в Ню Йорку та інших місцевостях ЗДА за неплачення податків.

За кілька років керовані ракети заступлять літаки

Ню Йорк, Н. Й. — Англійський фахівець від керованих ракет сер Олвин Крав заявив на пресовій конференції, що вже в скорому часі керовані ракети займуть місце літаків, бо цей рід зброї незабаром перестаріє. „Це може бути навіть скорше, як ми думаємо, — сказав сер Олвин, можливо вже через кілька років, коли керовані ракети стануть єдиною зброєю і займуть місце літаків - винищувачів. На мою думку, — заявив сер Олвин — бойові літаки є доволі перестарілою зброєю вже й тепер". Сер Олвин прибув до ЗДА кораблем „Квін Елизабет", як зв'язковий між ЗДА і Англією в справі спільної оборони. В цій країні сер Олвин Крав буде дорадником Корпорації „Аероджепів" Езюзі, Каліфорнія. Під час останньої війни він очолював досліди над керованими стрільнами.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"

Посмертна Згадка

ЛУЦЬО ЛАВРИК, довголітній член Б-ва св. о. Николая Відд. 276 УНСоюзу в Eмбрідж, Па., помер 1-го квітня 1956 р., проживши 68 р. Покійний родився в селі Скородне, повіт Лісько. Оставив в смутку дружину, п'ять синів і внуків. — В. П. П.!

М. Фук

Попирайте підприємства, що оголошуються в „Свободі".

Попирайте підприємства, що оголошуються в „Свободі".

РОЗШУКИ

Пошукую ЗАБАРСЬКОГО Михала с. Йосифа із села Заліссея, повіт Чортків, який живе в Америці. Пошукує його сестра Целитина Линцінська. Відомості проситься слати на адресу:
MYCHAJLO KULCZYCKYJ
1118 N. Hoyne Avenue
Chicago 22, Illinois

Марія ГОРІШНА, з села Вліх, повіт Зборів, пошукує Антона ГОРІШНОГО, Анну МИСЕВИЧ, Параню САХМАН. Правдоподібно мали б знаходитись в Ню Йорку. Хто знав би про них, або вони самі прошу зголоситись на адресу:
Barbara KORCHALO - TASKI
6239 Piedmont St.
Detroit 28, Michigan

ХТО міг би подати адресу Стефана ВОЛИНСЬКОГО сина Мафтея з Надвірної? Маю вістки про батьків і фотознимки. Інформацію проситься подати на адресу: Wolodymyr Hilewycz, 318 Bergen St., Newark 3, N. J. Заграничні часописи прохається передрукувати цей запит.

МОСКАЛЮК АНДРІЙ
б. поштовий урядник, відізвися! Маю вісті від дружини Слави з дому Федів і доні. Заграничну пресу прошу передрукувати.
Листи слати:
МАРІЯ з дому ФЕДІВ-БЛАЖЕНКО
225 Manhattan Avenue
Jersey City, N. J. USA.

ТАРЗАН, ч. 3647. Розплутана історія.

"SHE IS MINE!" SNAPPED TARZAN. "IF ANY MANGANI HARMS HER, I KILL!" SULLENLY, THE BEASTS BACKED AWAY, REMEMBERING THE STRENGTH OF THE APE-MAN.

THEN, TO THE COMPLETE SURPRISE OF THE GIRL, THIS WILD WHITE SAVAGE SPOKE TO HER IN ENGLISH --

"YOU NEED NOT FEAR THEM NOW," HE SAID GENTLY. THE GIRL GASPED. "WHAT MANNER OF CREATURE ARE YOU?"

— Вона моя! — відгризнувся Тарзан. — Якщо якийсь манґані її скривдить, я його вб'ю! Тварюки сердито відступили, пригадуючи собі силу мавполюдини.

Для дівчини повною несподіванкою було, коли ця дика біла первобутність заговорила по-англійськи:
— Тепер можете їх не боятися, — сказав він ніжно.

Дівчина спитала здивовано:
— Якого роду створінням ви є?